

БӨЛІМ: ЖАЛПЫ РУБРИКА

Аудиторлық қызметтің кәсіпорын беделіне әсері

ЖАРИЯЛАНДЫ 24.12.2024	ТІРЕК СӨЗДЕР audit, аудит, enterprise reputation, financial accounting, investor, partner, risk, инвестор, кәсіпорын беделі, қаржылық есептік, партнер, репутация предприятия, риск, серіктес, тәуекелділік, финансовый учет	СІЛТЕМЕ https://bilimger.kz/173537/
--------------------------	---	--

Қаршығаева Айнұр Аралбекқызы

ф.ғ.к., қауымдастырылған профессоры

Айтказина Ажар Мухтаровна

«Есеп және Аудит» мамандығының 1 курс студенті

Аңдатпа. Мақалада аудит компаниялардың сапасын бағалаудың маңыздылығы қарастырылады. Сапалы аудит жүргізу компанияның нарықтағы ұзақ мерзімді табыстылығы мен нарықтағы сенімділігіне оң әсер етуі мүмкін. Ол қаржылық есептіліктің түзулігі пен ашықтығын қамтамасыз етіп, инвесторлар мен серіктестердің сенімін арттырады. Аудит барысында заң талаптарының сақталуы тексеріліп, құқықтық тәуекелдерді азайтуға көмектеседі. Аудиттің оң нәтижелері Компанияның нарықтағы орнын нығайтады және оның құнын арттырады, содан кейін анықталған қателер әсер етуі мүмкін. Сапа аудиті бойынша жұмыс ішкі бақылау жүйесін жетілдіруге ықпал етеді және кәсіпорынның ұзақ мерзімді табысты дамуының негізі болып табылады.

Тірек сөздер: аудит, кәсіпорын беделі, қаржылық есептік, инвестор, серіктес, тәуекелділік.

Аннотация. В статье рассматривается важность оценки качества аудиторских компаний. Аудит качества может оказать положительное влияние на долгосрочный успех компании на рынке и ее авторитет на рынке. Это обеспечивает прозрачность и прозрачность финансового учета и увеличивает количество инвесторов и потребителей. Соблюдение требований законодательства проверяется на протяжении всего аудита и способствует снижению юридических рисков. Положительные результаты аудита укрепляют позиции компании на рынке и повышают ее стоимость, а затем выявленные

ошибки могут сказаться. Работа по аудиту качества способствует совершенствованию системы внутреннего контроля и является основой долгосрочного успешного развития предприятия.

Ключевые слова: аудит, репутация предприятия, финансовый учет, инвестор, партнер, риск.

Abstract. The article considers the importance of assessing the quality of audit companies. A quality audit can have a positive impact on a company's long-term market success and market credibility. It provides transparency and transparency of financial accounting and increases the number of investors and consumers. Compliance with legal requirements is checked throughout the audit and helps to reduce legal risks. Positive audit results strengthen the Company's position in the market and increase its value, and then detected errors may affect. Work on quality audit contributes to the improvement of the internal control system and is the basis of long-term successful development of the enterprise.

Key words: audit, enterprise reputation, financial accounting, investor, partner, risk.

Кіріспе

Кәсіпорынның беделі – оның нарықтағы орнын және қаржылық нәтижелерінің сапасын анықтайтын маңызды фактордың бірі. Қазіргі заманда қаржылық есептіліктің ашықтығы мен сенімділігі компанияның болашағын мен даму мүмкіндіктеріне әсер ететін негізгі көрсеткіштердің біріне айналды. Себебі бұл серіктестер мен инвесторлардың тарапынан сенімділік артады. Аудиторлық қызмет, әсіресе, тәуелсіз аудит, кәсіпорынның қаржылық есептерінің дұрыстығын тексеру арқылы оның сенімділігін арттырады. Бұл серіктестер мен инвесторлар тарапынан компанияға деген сенімділікті күшейтіп, беделін нығайтады. Бұл мақалада аудиторлық қызметтің кәсіпорын беделіне тигізген әсері сондай-ақ оның қаржылық ашықтық пен тұрақтылыққа ықпалы қарастырылады.

Негізгі бөлім

Аудит жүргізудегі басты басымдықтарымыздың бірі-жаңа құралдар мен технологияларды қолдану. Арнайы бағдарламалық қамтамасыз ету және бухгалтерлік есепті зерттеудің онлайн анықтамалық жүйесі жұмыс тобының мүшелеріне аудит барысында туындайтын маңызды мәселелерді жан-жақты талдауға көмектеседі, осылайша аудиттің тиімділігі мен тиімділігін арттырады. Бұл құралдарды KPMG сарапшылары әзірлеген. Аудиторлық бағдарламаны стандарттау үшін БҮКІЛ әлем бойынша KPMG кеңселері аудит стандарттары мен қаржылық есептілік стандарттары туралы ақпаратты сақтайтын бірыңғай ақпарат көзіне негізделген арнайы веб-қосымшаларды енгізді. Бұл қосымша әр кеңседе біртұтас тәсілді қолдануға мүмкіндік береді [1].

Аудиторлық қызмет қаржылық есептілікті объективті түрде тексеруге және растауға бағытталған. KPMG мәліметтері бойынша, компанияның кәсіпорынның қаржылық жағдайы мен есептерін тәуелсіз бағалау инвесторлар мен серіктестердің сенімділігін анықтауға көмектеседі, бұл компанияның сенімділігін арттырады. Аудит барысында аудитор қаржылық мәліметтерді ұсынудың дұрыстығын берілгенін және бухгалтерлік есеп стандарттарына сәйкестігін бағалайды. Адал және объективті аудиттер инвесторлар мен тұтынушылар үшін компанияның ашықтығы мен тұрақтылығын көрсетеді, сондықтан аудиторлық қызметтің жоғары сапасы компанияның қаржылық есептілігінің сенімділігін қамтамасыз етуге және оның нарықтағы беделін арттыруға ықпал етеді [2]. Сонымен қатар, аудиттер компанияның беделіне оң әсер ететін қаржылық тәуекелдерді анықтауға көмектеседі. Инвесторлар мен басқа да мүдделі тараптар үшін қаржылық есептіліктің тәуелсіз тексеруден өтуі өте маңызды. Тексерулер кезінде KPMG және басқа да ірі аудиторлық компаниялар қаржылық есептіліктің дұрыстығын тексереді және компанияның ашықтығын қамтамасыз етеді. Аудиторлық қызметтің нәтижесінде компания өзінің қаржылық тұрақтылығы мен есептің сенімділігін дәлелдейді, бұл өз кезегінде инвесторларға тәуекелді азайтуға мүмкіндік береді.

Аудиторлық компаниялардың негізгі мәселелері 5 негізден тұрады:

1. Қаржылық есептіліктің сапасы: аудиттің негізгі проблемаларының бірі- компанияның қаржылық есептілігінің дұрыстығы мен объективтілігін қамтамасыз ету. Аудиторлар компанияның қаржылық нәтижелері мен қаржылық есептілігінде қаншалықты дәл және шынайы көрінетінін бағалауы керек.
2. Алаяқтық пен қатені анықтау: аудиторларға компанияның қаржылық есептілігіндегі алаяқтықты немесе қателерді анықтау қиынға соғуы мүмкін, әсіресе олар әдейі жасырылған болса. Бұл аудиторлардан осындай жағдайларды анықтау үшін арнайы дағдылар мен құралдарды қажет етеді.
3. Тәуелсіздік: аудиторлар өз жұмыстарында Тәуелсіздік пен ашық ойды қамтамасыз етуі керек. Алайда, кейде аудиторлар Компания басшылығының немесе басқа мүдделі тараптардың қысымына ұшырауы мүмкін жағдайлар туындайды, бұл олардың тәуелсіздігіне қауіп төндіруі мүмкін.
4. Нормативтік-құқықтық базаның күрделілігі: аудит саласындағы реттеу мен стандарттар күрделі және өзгермелі болуы мүмкін. Аудиторлар өз қызметінің ағымдағы талаптарға сәйкестігін қамтамасыз ету үшін заңнама мен нормативтердің өзгерістері мен жаңартуларын үнемі қадағалап отыруы қажет.
5. Технологиялық сын-қатерлер: цифрландыру және технологияларды дамыту жағдайында аудиторлар үлкен көлемдегі деректерді өңдеуге, киберқауіпсіздікке және мамандандырылған бағдарламалық құралдарды

пайдалануға байланысты жаңа сын-қатерлерге тап болуы керек [3].

Белгілі ғалымдар Ray Whittington, Kurt Pany айтуы бойынша «тексеру жекелеген қателіктерді анықтауға бағытталған болса, аудит бұл қателіктердің алдын алу мен басқару үшін кешенді тәсілдер ұсынады. Яғни, аудиттің мақсаты-тек қателіктерді табу емес, олардың алдын алу шараларын енгізу және басқару жүйелерін бақылау болып табылады» [4].

Тәуекелдерді бағалау қажеттілігі және әртүрлі бизнес үлгілеріне сәйкес жұмысты ұйымдастыру аудиторлардан икемділік пен бейімделуді талап етеді. Осылайша, аудиторлар жоғары кәсіби құзыреттілікті, Қаржылық есептілікті дұрыс және дәл бағалау үшін талдау және коммуникация дағдыларының болуы маңызды. Аудит процесінде туындайтын мүдделер қақтығысы тағы бір проблема болуы мүмкін, әсіресе егер аудитор сол клиентке басқа қызметтерді ұсынса. Бұл аудитордың объективтілігіне деген сенімге нұқсан келтіруі мүмкін [5]. Аудит кәсіпорынның қаржылық және басқарушылық тәуекелдерін анықтау мен басқару үдерісінде маңызды рөл атқарады. Қаржылық тәуекелдер — бұл компанияның қаржылық операцияларында қателіктер, алаяқтықтар, заң бұзушылықтар немесе басқа да заңсыз әрекеттердің болуы мүмкіндігін білдіреді. Мұндай тәуекелдер компанияның қаржылық тұрақтылығына қауіп төндіреді және оны қаржылық дағдарысқа немесе құқықтық салдарға әкелуі мүмкін. Қаржылық тәуекелдер мен алаяқтықтардың алдын алу үшін аудиттің жүргізілуі өте маңызды, себебі бұл тәуелсіз тексеріс компанияның ішкі бақылау жүйесінің тиімділігін бағалауға және қаржылық есептіліктің дәлдігін қамтамасыз етуге мүмкіндік береді. Аудиторлық қызмет кәсіпорынның қаржылық тәуекелдерін анықтау мен бағалауда тәуелсіз көзқарас ұсынады. Аудиторлар кәсіпорынның қаржылық есептері мен операцияларын талдай отырып, ықтимал тәуекелдер мен қателіктерді анықтайды. Бұл аудиттің негізгі мақсатының бірі болып табылады. Компанияның есептік құжаттарындағы қателіктер мен заң бұзушылықтар анықталса, олар тек қаржылық шығындарға ғана емес, сонымен бірге компанияның имиджіне, оның нарықтағы беделіне үлкен зиян келтіруі мүмкін. Аудиторлық тексеріс кезінде табылған мәселелер компанияның басшылығына тәуекелдерді басқару стратегияларын қайта қарауға және ішкі бақылау жүйесін күшейтуге мүмкіндік береді [6].

Қаржылық есептемелердің аудиті барысында екі негізгі тәуекел түрі бар: **аудиторлық тәуекелдік** және **бизнес тәуекелдігі**.

Аудиторлық тәуекелдік - бұл аудитор қаржылық есептіліктің дұрыс жасалғандығына сеніп, қорытынды шығарады, бірақ кейіннен есепте маңызды қателіктер мен ақаулар анықталады. Яғни, аудиторлық қорытынды шындыққа сәйкес келмейді.

Бизнес тәуекелдігі - бұл жағдайда аудиторлық қорытынды әділ болғанымен,

аудитор немесе аудиторлық фирма клиентпен арадағы қарым-қатынаста қиындықтарға ұшырауы мүмкін. Мысалы, қаржылық есептіліктегі қателіктерге байланысты клиенттің ықпалы немесе басқа да факторлар нәтижесінде аудиторлық фирма сәтсіздікке ұшырауы мүмкін.

Аудиторлық тәуекелділікті бағалаудың екі әдісі бар:

1. Интуициялық (түйсіктік) бағалау – тәуекелді субъективті түрде бағалау.
2. Сандық бағалау – тәуекелді сандар арқылы есептеу.

Аудиторлық тәуекелділіктің үлгісі SAS 47 бойынша есептеледі, онда тәуекелдер формула түрінде келтіріледі:

$$\mathbf{DAR = IR \cdot CR \cdot DR,}$$

мұнда DAR — қолайлы аудиторлық тәуекел, IR — ішкі тәуекел, CR — бақылау тәуекелі, DR — табылмау тәуекелі [7].

«Жоғары сапалы аудиттер мүдделі тараптардың сенімін арттырып, ақырында компанияның беделін нығайтады». Жоғары сапалы аудит жүргізу компанияның беделін нығайтуға көмектеседі, себебі ол инвесторлар мен басқа да мүдделі тараптардың сенімін арттырады. Бұл компанияның ашықтығы мен адалдығын көрсетіп, оның имиджін жақсартады [8]. Жоғары сапалы аудит компанияның қаржылық ашықтығын арттырады, бұл өз кезегінде реттеуші органдар мен инвесторлар арасындағы сенімді нығайтып, компанияның беделін күшейтеді. Бұл аудиттің заңды талаптарға сай болуынан бөлек, корпоративтік имидждің тұрақтылығын қамтамасыз ететінін көрсетеді [9].

Қорытынды

Қорытындылай келе, жоғары сапалы аудиторлық қызмет кәсіпорын беделіне тікелей әсер етеді. Тәуелсіз аудит қаржылық есептіліктің дұрыстығы мен ашықтығын қамтамасыз етіп қана қоймай, серіктестер мен инвесторлардың сенімін арттырады. Сондықтан аудит – компанияның беделін қалыптастыратын және нығайтатын маңызды құралдардың бірі болып табылады. Осылайша, аудиторлық қызмет сапасы жоғары болған сайын, кәсіпорынның нарықтағы орны күшейіп, инвесторлар үшін тартымды бола түседі. Аудиторлар ішкі бақылау жүйесіне қатысты теріс қорытынды бергенде, олар нарықта жағымсыз әсерлерге тап болып, болашақта клиенттерді тарту және даму мүмкіндіктеріне кедергі келтіреді. Мұндай жағдайда аудиторлар өз міндеттерін дұрыс орындағанымен, олардың теріс бағалары компанияның беделіне әсер етіп, нарықта қиналуы мүмкін [10]. «Жоғары сапалы аудит тәжірибесі мүдделі тараптардың сенімі мен сенімділігін нығайту арқылы компания беделін күшейтеді» [11].

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Аудит жүргізуге KPMG амалы [Электронды ресурс].
<https://kpmg.com/kz/kk/home/about/overview.html> (қарау уақыты 10.11.2024)
2. Құдайбергенова Ә.А. Аудиторлық қызметтің сапасы мен кәсіпорын беделінің өзара байланысы // –
3. Мошкалова Б.К., Аскарлов Д. С. Этапы реформирования бухгалтерского учета в Республике Казахстан // Многогранность оценки бизнеса: проблемы и перспективы в условиях формирования наукоемкой экономики. – 2014. – Алматы.
4. Ray Whittington, Kurt Pany. *Principles of Auditing & Other Assurance Services*. New York: McGraw-Hill Education, 2021. – 784 б.
5. Кутер М. И. Теория бухгалтерского учета: Учебник. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва: Финансы и статистика, 2002. – 640 с.
6. Alvin A. Arens, Randal J. Elder, Mark S. Beasley, and Chris E. Hogan. *Auditing and Assurance Services: An Integrated Approach*. Boston, Massachusetts: Pearson Education, 2018. – 920 б.
7. Жакупова Д.Е. Есеп және аудит кафедрасы. Әдістемелік ұсыныстар мен нұсқаулар. // ПМУ ҰС Н 7.18.2/05
8. Owen A. Lam, Thomas L. Z. Veldkamp. *Audit Quality and Corporate Reputation // Journal of Accounting and Economics*. – 2021. – Elsevier.
9. Robert Knechel, Gopal V. Krishnan, Mikhail Pevzner, Lori B. Shefchik, Uma K. Velury. *Audit Quality: Insights from the Academic Literature // Auditing: A Journal of Practice & Theory*. – 2013. – American Accounting Association (AAA).
10. Cowle, J., & Rowe, A. *Don't Make Me Look Bad: How the Audit Market Penalizes Auditors for Doing Their Job // Accounting Review*. – American Accounting Association (AAA).
11. Abbasi T., Awan M. K. A., Shah M. Z. A. *Audit Quality and Its Impact on Corporate Reputation // Journal of Business Research*. – 2021. – Elsevier.